

KENTTÄTUTKIMUKSEN ANTIA BUDDHALAISESTA LUOSTARISTA OSA 3

RENÉ GOTHÓNI

Dokumentoin kolmessa peräkkäisessä katsauksessa kenttätutkimustani Kandyn Malwatta Vihāran luostarista Sri Lankassa joulukuussa 2018.
Viimeisessä osassa keskityn munkkiudesta luopumisen syihin.

Munkkiudesta luopumisen kysymys

Munkkiudesta luopuminen nousi ensimmäistä kertaa esiin vuonna 1974, kun huomioni kiinnittyi munkki Pagnānandan luostarihuoneen seinällä olevaan valokuvaan. Tunnistin hänet helposti kuvan keskellä. Kuva oli nimittäin otettu vain kaksi vuotta sitten keväällä 1972, kun hän kahdeksan muun munkin kanssa oli saanut ylemmän munkkivihkimyksen (*upasampadā*). En kuitenkaan tunnistanut kuvassa olevia muita nuoria munkkeja, joten kysyin häneltä, missä luostarirakennuksessa he asuivat. Silloin minulle selvisi, että ainoastaan kaksi vihkimyksen saaneista elivät hänen lisäksi luostarissa. Muut olivat opiskelunsa yhteydessä luopuneet munkkiudesta.

Keskustellessani 45 vuotta myöhemmin nuoren munkin Gnanarathanan kanssa katseeni kiinnittyi jälleen kerran salin seinällä olevaan suureen valokuvaan, jossa olivat kaikki 103 Malwatta Vihāran luostarin munkkia. Valokuvaan viitaten rohkenin ottaa esiin munkkiudesta luopumisen kysymyksen ja mainitsin tilanteen vuonna 1974. Osoittautui, että Gnanarathana oli hyvin perillä luopumisen syistä, joita hän kernaasti minulle kertoi.

”Kuten tiedät”, hän aloitti, ”munkkiudesta luopumiseen on monia syitä.” Yhtenä syynä hän mainitsi munkkina elämisen vaikeudet muinais-

sa buddhalaisissa kylissä, jotka nykyisin ovat pääasiassa muslimien asuttamia. Siellä muslimipoliisit toisinaan kohtelevat luostarissa ja tempeleissä asuvia buddhalaismunkkeja hyvinkin kaltoin, eikä kylissä ole riittävän montaa singalilaista perhettä, jotka antaisivat munkeille heidän päivittäisen ateriansa. Ruuan puute ja vaikeat elinolosuhteet pakottavat monet kyläluostareissa elävistä munkkeista luopumaan elämäntavastaan.

Toisena syynä Gnanarathana mainitsi, että monet munkit ovat tulleet luostariin hyvin nuorina pääasiassa vanhempien tahdosta. Nuorena he eivät ymmärtäneet, miksi heidät lähetettiin luostariin. Taustalla on usein vanhempien tahto antaa pojilleen mahdollisimman hyvä koulutus. Sen kukin saa luostarikoulussa ja myöhemmin yliopistossa. Viimeistään yliopisto-opiskelun aikana monet nuoret munkit vieraantuvat luostarielämästä ja munkkiuteen kuuluvasta tarkoin säädellystä elämäntavasta sekä siihen liittyvistä velvollisuuksista, esimerkiksi rituaalien toimittamisesta.

Kolmas munkkiudesta luopumisen syy löytyy opetusjärjestelmästä. Perinteisesti munkit perehtyivät pelkästään Buddhan oppiin ja buddhalaisen kaanonin (*Tripitaka*) teksteihin sekä suojelaulantaseremonian toimittamiseen (*pirit*). Niissä munkit resitoivat buddhalaisia säkeitä maallikon lähiomaisen kuoleman tai kriisin yhteydessä, jon-

Opiskelijamunkki Pangnānanda Malwatta Vihāran luostarin munkkihuoneessaan joulukuussa 1974. Hän oli tärkein avaininformanttini ja ystäväni, kun keräsin kenttäaineistoa lukuvuonna 1974–75 väitös-kirjaani varten. Kuva: René Gothóni.

ka jälkeen he ruuanannon päätteeksi pitävän puheen Buddhan opista. Nykyisin nuoret munkit voivat sen sijaan yliopisto-opiskelunsa aikana valita sellaisia oppiaineita kuin historia, psykologia, sosiologia, matematiikka, taloustiede, teknologia, tietotekniikka ja viestintä. Suurin osa heistä opiskelee vain yhden kurssin buddhalaisuutta. Niinpä heidän ajattelutapansa täyttyy maallisilla ja yhteiskunnallisilla kysymyksillä. He loitontuvat luostarielämästä. Elämä yhteiskunnassa tuntuu mielekkäämmältä, etenkin kun he hyvän koulutuksen ansiosta saattavat saada hyviä virkoja, joilla voivat elättää tulevaa perhettään. Gnanarathana tähdensi, että myös buddhalaisuuden opista saa psykologista ja sosiologista ymmärrystä, mutta luostarielämän velvollisuudet eivät enää monen vuoden opiskelun jälkeen tunnu yhtä motivoivalta.

Samalla hän kuitenkin mainitsi, ettei munkkiudesta luopumista tule ymmärtää pelkästään negatiivisena asiana. Ulkopuolisin silmin luopuminen

voidaan tietenkin nähdä luostarin epäonnistumisena kouluttaa nuoria munkkia elinikäiseen luostarielämään. Tämä ei kuitenkaan ole koko totuus. Munkkiudesta luopuneet munkit ovat saaneet hyvän akateemisen koulutuksen. He toimivat usein yhteiskunnan vaikutusvaltaisissa tehtävissä, kuten lääkäreinä, juristeina, politiikkoina jne. Monet maallikot muistavat lämmöllä luostariaikaansa ja saamaansa hyvää koulutusta sekä hyviä elinolosuhteita. Kiitollisuudesta he tukevat entistä luostariaan monin tavoin. He ylläpitävät buddhalaista elämänsäntettä koko ikänsä singalilaisen kulttuurin ja yhteiskunnan hyväksi.

Gnanarathana kertoi lyhyen tarinan rikkaasta intialaisesta brahmaanista, jolla oli yksi poika. Isä halusi varmistaa, että poika saisi hyvän koulutuksen ja että hänestä tulisi hyvä kansalainen. Niinpä hän vei pojan erään tunnetun opettajan luo. Opettaja antoi pojalle pienen lusikan ja kaatoi lusikkaan vähän öljyä. Tämän jälkeen hän pyysi poikaa lu-

sikka kädessään kiertämään talon ympärillä olevaa kaunista puutarhaa ja ihailemaan sen lukuisia kukkia, pieniä lammikoita, eläimiä ja lintuja samalla huolehtien, ettei öljy läiky lusikasta.

Poika lähti liikkeelle pitäen koko ajan silmäänsä lusikassa, ettei öljy vahingossa tippuisi maahan. Palattuaan opettaja kysyi, eikö puutarha olekin kaunis? Poika vastasi, ettei hän paljoakaan pystynyt katsomaan puutarhaa, kun hän koko ajan vahti lusikkaa, ettei öljy valuisi maahan. Niinpä opettaja kehotti poikaa menemään uudestaan puutarhaan ja öljystä välittämättä ihailemaan puutarhan kauneutta. Niin poika teki. Kun hän palasi, öljy oli valunut pois lusikasta. Opettaja ei osoittanut minkäänlaista pettymystä, vaan totesi: ”Jos aina vaan ajattelee omaa onnellisuuttaan ja nautinnollisuuttaan, niin opiskelusta ei tule mitään.” Opettajan kertomuksen opillinen ydin on, että jos koko huomio keskittyy vain yhteen asiaan, opiskeluun, tutkimiseen, rikastumiseen, omaisuuden kartuttamiseen tai päihteistä nauttimiseen, elämän ja luonnon kauneus jää näkemättä, vuodenaikojen vaihtelut jäävät kokematta ja elämän tarkoitus jää ymmärtämättä, eli elämä jää elämättä.

Gnanarathana kertoi pyrkivänsä kouluttamaan itsensä sekä akateemisesti että buddhalaisesti huolehtien koko ajan tasapainon säilyttämisestä näiden kahden maailman välillä. Kun kysyin, miten tämä toteutuu käytännössä, hän sanoi pitävänsä mielessään munkkiuteen kuuluvat velvollisuudet. Sen mukaisesti hän aamupäivisin mietiskelee ja opettelee buddhalaisten rituaalisäkeiden lausumista sekä noudattaa opettajansa antamia ohjeita. Iltapäivisin hän opiskelee Peradeniyan yliopistossa maisterin tutkintoaan varten.

Gnanarathana oli hyvin velvollisuudentuntoinen munkki, joka toistuvasti viittasi keskustelussamme siihen, miten tärkeitä munkin velvollisuuksien noudattaminen oli. Elämänsä aikana ihmisellä on monenlaisia velvollisuuksia, jotka ovat hieman erilaiset lapsena, aikuisena, maallikkona ja munkkina. Velvollisuuksien noudattamiseen liittyy taitavien suhteiden ylläpitämistä muun muassa opettajiin ja vanhempiin munkkeihin, koska heidän elämänkokemuksestaan on suurta apua buddhalaisen keskittien kulkijalle. Velvollisuuden tunteen merkitystä munkin elämässä hän havainnollisti kertomuksella nuoren norsun suurimmasta vaarasta.

Singalilaiset ovat havainneet, että silloin kun nuoret norsut syövät lumpeenkukkien juuret, ne usein kuolevat, vaikka vanhat norsut vain vahvistuvat syödessään samantapaisia juuria. Syy on yksinkertainen. Ennen kuin vanhat norsut syövät juuria, ne pesevät ne veden alla huolellisesti. Tätä vaihetta nuoret norsut eivät aina näe, ja siksi he kuolevat juurien päällä olevista epäpuhtauksista.

Samoin nuoret maallikot tekevät virheitä, kun he eivät kuuntele vanhempiensa neuvoja. Näin on myös luostarissa. Kokeneet munkit osaavat ohjata nuoria munkkeja näkemään, miten ja miksi heidän tulisi noudattaa luostarin ohjeita. Näin ollen opettajan ja oppilaan suhde on ensiarvoisen tärkeä munkkiudessa kehittymisen kannalta. Jos tämä suhde ei ole hyvä ja rehellinen eikä nuorelle munkille ole kehittynyt vahvaa velvollisuuden tunnetta opettajaansa kohtaan, hän helposti vieraantuu luostarielämästä opiskellessaan yliopistossa. Toisinaan vanhemmat opettajamunkit eivät ole erityisen hyviä opettajia, minkä vuoksi nuoret munkit eivät halua palata luostariin asumaan samojen vanhempien opettajamunkkien kanssa.

Keskusteltuamme siitä, miten velvollisuudentunne toimii hyvänä ohjenuorana munkkiuden alkuvaiheessa, vein puheenaiheen siihen, miten munkki voi suojautua lankeamasta kiusauksiin. Gnanarathana korosti ensin vanhempien hyvän esimerkin merkitystä, koska lapsen mieli on valpas ja hän helposti omaksuu vanhempansa näkemyksiä ja käyttäytymistä. Samoin nuoret munkit seuraavat tarkasti vanhempien munkkien käyttäytymistä eri tilanteissa, erityisesti yhteiskunnassa, koska yhteiskunnassa eläminen on heille uutta ja vierasta. Ovathan he eläneet luostarista noin seitsemänvuotiaista ja pääasiassa tehneet niin kuin heidän opettajansa ovat sanoneet. Aloittaessaan yliopisto-opiskelunsa noin 20 vuotiaana, he elävät ensimmäistä kertaa itsenäisesti yliopiston lähellä olevassa munkkimajoituksessa. Tämä on munkkiuden kannalta haasteellista aikaa.

Yliopistossa opiskelee sekä nuoria miehiä että naisia. Munkit ovat aikaisemman tiukan koulutuksensa ansiosta ahkeria opiskelijoita ja usein myös muiden opiskelijoiden suosiossa. Monet naiset pitävät heitä turvallisenä opiskelukaverina, missä kuitenkin piilee ihastumisen vaara. Jotkut munkit ovat luopuneet munkkiudestaan myös siitä syys-

tä. Gnanarathana korosti velvollisuudentunteen merkitystä, erityisesti munkkiuden tässä vaiheessa, koska moni joutuu opiskeluaikana yllättäen hämmäntävään tienhaaraan: jatkaako vai eikö jatkaa munkkiutta?

Yksi silmiinpistävä piirre melkeinpä kaikkien opiskelijamunkkien kohdalla on, että heillä ei ole yhtä siististi ajeltu päälaki kun vanhemmilla munkkeilla. Heillä on päinvastoin sekä parransänki että hyvin lyhyt siilitukka. Opiskeluaajan haasteista selviytyneet munkit palaavat takaisin kotiluostariinsa, jonka jälkeen heilläkin on paljas päälaki. Samoin kuin opiskelijat kaikkialla maailmalla itsenäistyvät vanhemmistaan, myös munkit kokevat itsenäistymisen vapauttavan tunteen. Tavatuani opettajamunkkeja, jotka jatkavat opintojaan väitöskirjaa varten, olen huomannut heillä olevan varsin selkeä näkemys munkin velvollisuuksista. Aikaisemmin mainitsemani Dhammanisanthi koki varsinaiseksi elämäntehtäväkseen toimia kansanvalistajana ja yliopisto-opettajana. Ei ole liioiteltua väittää, että ne munkit, jotka ovat selviytyneet kiusauksien karikoista, ovat edenneet varsin pitkälle Buddhan viitoittamalla polulla.

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston uskontotieteen emeritusprofessori.

PALKITTUJA

Suomen Metsätieteellinen Seura on myöntänyt ansiomitalin metsien monimuotoisuutta edistävästä tutkimuksesta Jyväskylän yliopiston professori **Mikko Mönkköselle**. Soveltavan ekologian professori Mönkkönen on tutkinut, miten pohjoisia havumetsiä on hoidettava niin että niiden monimuotoisuus säilyy.

Tekniikan edistämissätiö on palkinnut 70-vuotisjuhlussaan vuoden nuoren tutkijan ja hyvän opettajan. Nuoreksi tutkijaksi on valittu pelillistämisen professori **Juho Hamari** (Tampereen ja Turun yliopistot) ja hyväksi opettajaksi yliopistonlehtori **Jami Kinnunen** (Aalto-yliopiston fyysikan laitos).

TIETOKIRJA

KAKSIPÄIVÄINEN
TIETOKIRJAFESTIVAALI

28.–29.8.2019

Helsingissä Tieteiden talolla

Teemana
**RIKOTTUJA
RAJOJA**

Lisätiedot:

WWW.TIETOKIRJA.FI

**YLI SATA
ESIINTYJÄÄ.
VAPAA PÄÄSY,
TERVETULO!**